

Hitchcock Disneylandissa

Vesa Kataisto

Kahdella viime vuosisadan elokuvamestarilla, Walt Disneyllä ja Alfred Hitchcockilla, oli enemmän yhteistä kuin yleensä tiedetään.

Walt Disney ja Alfred Hitchcock ovat nimiä, jotka tunnetaan kaikkialla maailmassa. Kumpikin oli omapäinen visionääri, joka raivasi tiensä tuntemattomuudesta elokuvahistoriaan. Pinnallisesti herrojen tuotanto poikkeaa paljon toisistaan: Hitchcock tuotti "kananlihaa", Disney tavoitti "ihmissydänten sopukat". Tarkempi vertailu osoittaa, että molempien tuotannosta löytyy yhtäläisyyksiä.

Uransa alkuvaiheessa Hitchcock kuvitti mykkäelokuvien tekstiplansseja ja oivalsi, miten paljon näennäisen yksinkertaisilla ja voimakkaasti karrikoiduilla piirroksilla voi vaikuttaa katsojien tunteisiin.

Animaation lumo ei jäänyt "Hitchiltä" huomaamatta. Ohjatussaan Sabotage-nimistä sovitusta Joseph Conradin

Anarkistit-romaanista hän käytti tehokeinona Disneyn lyhytelokuvaa.

Sabotaasissa (Sabotage, 1936) kotikutoinen terroristi Verloc (Oscar Homolka) antaa vaimonsa pikkuveljelle tehtäväksi toimittaa aikapommin sisältävä filmipaketti Piccadilly Circusen tavarasäilytykseen. Poika myöhästyy, ja pommi räjähtää surmaten hänet sekä kokonaisen kaksikerrosbussillisen ihmisiä keskellä Lontoota.

"Kun terroristi Verlocin vaimo (Sylvia Sidney) saa tietää, mikä osuus hänen miehellään oli hänen veljensä kuolemaan, avioliitto romahtaa. Nainen on elokuvateatterissa, jota Verloc pyörittää

puuhiensa kullassa, ja kankaalla pyörii Disneyn "Who Killed Cock Robin" (1935). Animaatio kiinnittää naisen huomion hetkiseksi, hän hymyilee ja alkaa nauraa: alitajunta ja inhimillinen murhenäytelmä välittyvät kaikessa alastomuudessaan", kirjoittaa Peter von Bagh elokuvasta kirjassaan Elokuvan historia.

Suomessa yli 40 vuotta kiellettyinä olleen Sabotaasin alkuteksteissä kiitetään Walt Disneyä, joka ei välttämättä enää muutamaa vuotta myöhemmin olisi antanut käyttää elokuvaansa näin julmassa kontekstissa.

Dalin harharetket elokuvissa

1940-luvun alussa nimet Disney ja Hitchcock yhdistyivät jälleen surrealistimaestro Salvador Dalin kautta. Sotaa Yhdysvaltoihin paennut Dali laati unijakson mielisairaalakuvaukseen Noiduttu (Spellbound, 1945). Alkuperäisen suunnitelman mukaan kohtaus olisi kestänyt yli 20 minuuttia, mutta Dalin hurjat visiot olivat Hitchcockillekin liikaa. Esimerkiksi kuva muurahaisten peittämästä Ingrid Bergmanista jäi luonnosteluasteelle, ja vain noin seitsemän minuuttia jaksosta lopulta toteutettiin.

Kun Disney ilmoitti suunnittelevansa elokuvaa yhteistyössä Dalin kanssa, aikalaismomentaattorit pitivät hanketta älyttömänä. Disney vastasi napakasti: "Kammoon ihmisiä, jotka haluaisivat minun kulkevan vain valmiiksi tallottuja polkuja. Meidän on jatkuvasti avattava uusia väyliä. Fantasiaa kritisoitiin, mutta sen katsojamäärät nousevat vuosi vuodelta."

Dalin suunnittelemaa, Arturo Dominguezin balladin kuvittavaa Destinoa suunniteltiin osaksi pitkää musiikkiepisodeista koostuvaa elokuvaa. Turkoitus oli yhdistää elävät näyttelijät ja piirrosanimaatio. Dali halusi elävöittää "surrealimin kielen" ja tarjota katsojien nähtäväksi perinteisiä valuvia kellotaulujaan, hämähäkkejä, jopa baseball-kuvastoa. Projekti kuitenkin hylättiin tuntemattomista syistä. Siitä valmistui vain 17 sekunnin mittainen animointitesti.

Ongelmalliset äitisuhteet

Toisen maailmansodan jälkeen Disneyn tyyli pehmentyi huomattavasti.

50-luvulla studio luopui lyhytpiirrettyjen teosta kokonaan. Se alkoi tuottaa koko perheen näytelmäelokuvia, joissa keskityttiin amerikkalaisten perhevojen puolustamiseen. Pitkien piirrettyjen pahikset saivat kyllä palkkansa, mutta eivät välttämättä kuolleet.

Sekä Disney että Hitchcock hyödynsivät mielellään viimeisintä tekniikkaa. Poikkeus tästä oli televisioiden yleistyminen. Disney vieroksui aluksi pientä ja karkeatasoista kuvaa. Hitchcock puolestaan nousi lopullisesti maailmanmaineeseen Alfred Hitchcock esittää - tv-sarjan myötä. Töitä ja suosiota riitti molemmille, joskin "Hitch"

ilmoitti kadehtivansa Disneyä: "Jos hän ei pidä näyttelijästä, Disney voi repiä tämän kappaleiksi ja piirtää uuden." Toinen yhdistävä piirre heidän elokuvissaan on ongelmallisten äitisuhteiden esittäminen. Babin (1942) äidin kohtalo on vuosikymmenien ajan järkyttänyt lapsikatsojia. Hitchcock teki saman alkusyleisölle esimerkiksi Norman Batesin kautta. Psyko (Psycho, 1960) on kauhu-elokuvan mestariteos, todellinen oppikirja suorien ja piilotettujen psykologisten sokkien käytöstä. Siitä tuli myös miehen suurin kassamenestys.

Käsikirjoittaja Ernest Lehman vieraili Disneylandissa ja sai oivalluksen katsolessaan pankkiryöstöesitystä. Lehman alkoi kehittää ideaa, jossa sokea mies saa näkönsä takaisin kuolleelta mieheltä otettujen silmäsiirännäisten avulla. Suurin osa elokuvasta tapahtuisi Disneylandissa. Nähdessään ryöstönäytöksen mies muistaisi asioita, joita hän ei olisi voinut itse nähdä ja ymmärtäisi elintenluovuttajan joutuneen murhatuksi.

Hitchcock kiinnostui synopsiksesta, joten käsikirjoitusta ryhdyttiin työstämään nopeasti. Idea vuoti elokuvalehdistön, jolloin Walt Disney sai kuulla hankkeesta. Hän tyrmäsi sen alkuunsa: "Inhottavasta elokuvastaan Psyko tunnettu Hitchcock ei missään olosuhteissa saa lupaa kuvata filminpätkääkään Disneylandissa."

Waltin nuiva suhtautuminen ei kuitenkaan estänyt hänen ensimmäisen yhteistyökumppaninsa, Disney-elokuvien efektimestariksi ryhtyneen Ub Iwerksin (Ubbe Ert Iwwerks, 1901-71) osallistumista Hitchcockin seuraavaan toteutuneeseen projektiin. Linnuissa (The Birds, 1963) Iwerks toimi trikkikuvauksen neuvonantajana.

Lähteet:

Internet Movie Database, www.imdb.com
Charles Solomon: The Disney that never was, Hyperion, USA 1995.
John Russell Taylor: Alfred Hitchcock - elämä ja elokuvat. Suomentanut Askon Alanen. Art House Oy 2001. ■

